

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 342

Ubezpieczenia wobec wyzwań XXI wieku

Redaktor naukowy
Wanda Ronka-Chmielowiec

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2014

Redaktor Wydawnictwa: Aleksandra Śliwka
Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz
Korektor: Barbara Cibis
Łamanie: Comp-rajt
Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:
www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,
w Dolnośląskiej Bibliotece Cyfrowej www.dbc.wroc.pl,
The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon
http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2014

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-461-5

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk i oprawa:
EXPOL, P. Rybiński, J. Dąbek, sp.j.
ul. Brzeska 4, 87-800 Włocławek

Spis treści

Wstęp	9
Maria Balcerowicz-Szkutnik, Włodzimierz Szkutnik: Sektor ubezpieczeń w krajach postradzieckiej Azji Środkowej	11
Teresa H. Bednarczyk: The systemic relevance of the reinsurance industry	28
Krystyna Ciuman: Finansjalizacja a sektor ubezpieczeń	37
Magdalena Chmielowiec-Lewczuk: Analiza najważniejszych pozycji wynikowych według grup ubezpieczeń działu II w Polsce dla lat 2009-2011	44
Andrzej Grzebieniak: Ocena narzędzi marketingowych stosowanych przez zakłady ubezpieczeń w procesie zarządzania relacjami z klientami	57
Monika Hadaś-Dyduch: Zarządzanie ryzykiem poprzez ubezpieczenie	66
Beata Jackowska: Wpływ proporcji płci ubezpieczonych na wysokość jednorazowych składek netto w ubezpieczeniach na życie	77
Beata Jackowska, Tomasz Jurkiewicz, Ewa Wycinka: Satysfakcja przedsiębiorstw sektora MŚP z likwidacji szkód ubezpieczeniowych	87
Anna Jędrzychowska, Patrycja Kowalczyk-Rólczyńska, Ewa Poprawska: Sytuacja na rynku ubezpieczeń komunikacyjnych w Polsce na tle rynku europejskiego	98
Marcin Kawiński: Pozasądowe rozstrzyganie sporów a ochrona konsumentów branży ubezpieczeniowej	111
Nadezda Kirillova: Insurance for companies and households in Russia	127
Robert Kurek: Arbitraż nadzorczy na rynku usług finansowych – identyfikacja zjawiska	132
Piotr Majewski: Ubezpieczenia pojazdów zabytkowych	140
Marek Monkiewicz, Grażyna Sordyl, Bogusław Bamber: Alternatywne metody wykorzystania funduszu pomocowego zarządzanego przez Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny (UFG)	150
Magdalena Mosionek-Schweda: Model Altmana jako narzędzie do oceny ryzyka upadłości przedsiębiorstw	164
Joanna Niżnik: Reformowanie systemów emerytalnych państw Europy Środkowej po kryzysie finansowym 2008 r. na przykładzie Czech i Węgier	176
Dorota Ostrowska: Insurance Guarantes market development in Poland in the years 2006-2012	186
Sylwia Pińkowska-Kamieniecka: Obowiązkowe zakładowe programy emerytalne w Europie	196
Piotr Pisarewicz: Nowe standardy rynku <i>bancassurance</i> w zakresie ubezpieczeń z elementem inwestycyjnym lub oszczędnościowym	206

Maria Płonka: Kierunki internacjonalizacji zakładów ubezpieczeń ze szczególnym uwzględnieniem towarzystw ubezpieczeń wzajemnych ...	216
Agnieszka Przybylska-Mazur: Wybrane wielkości statystyczne w podejmowaniu decyzji o prywatnych ubezpieczeniach zdrowotnych	225
Filip Przydróżny: Komunikacja zakładu ubezpieczeń z otoczeniem w kryzysie zaufania	236
Ryszard Pukała: Konsekwencje wstąpienia Rosji do WTO dla rosyjskiego rynku ubezpieczeniowego	245
Joanna Rutecka: Dodatkowe zabezpieczenie emerytalne – charakterystyka i czynniki rozwoju	256
Edyta Sidor-Banaszek: Wykorzystanie wskaźnika ALE (<i>Active Life Expectancy</i>) w ubezpieczeniu od ryzyka niesamodzielności	267
Ewa Spigarska: Sprawozdawczość zakładów ubezpieczeń dla potrzeb rachunkowości i dyrektywy Wyplacalność II – podobieństwa i różnice	278
Ilona Tomaszewska, Renata Pajewska-Kwaśny: Szkody środowiskowe w świetle regulacji zawartych w dyrektywie ELD	288
Tatiana Verezubova: Doskonalenie monitorowania wypłacalności zakładów ubezpieczeń	298
Damian Walczak: Wybrane problemy dodatkowego zabezpieczenia emerytalnego rolników w Polsce	306
Stanisław Wieteska: Dylematy ubezpieczenia mienia w obiektach wielko-przestrzennych wysokiego składowania od skutków dymu pożarowego	316
Alicja Wolny-Dominiak: Loss reserving using growth curve modeling	331
Wojciech Wiśniewski: Wpływ technologii informatycznych na zmiany organizacji likwidacji szkód	338
Tomasz Zapart: Kalkulacja składki ubezpieczeniowej w ubezpieczeniach komunikacyjnych dla podmiotów gospodarczych.	348
Marta Zieniewicz: Mikroubezpieczenia szansą dla mikro- i małych przedsiębiorstw w Polsce – przykład branży transportowej	359

Summaries

Maria Balcerowicz-Szkutnik, Włodzimierz Szkutnik: Insurance sector in post-Soviet Asian states	27
Teresa H. Bednarczyk: Systemowe znaczenie sektora reasekuracyjnego	36
Krystyna Ciuman: Financialisation within the insurance sector	43
Magdalena Chmielowiec-Lewczuk: Analysis of the most important income and cost position for nonlife insurance companies from the Polish market in the time period 2009-2011	56

Andrzej Grzebieniak: The evaluation of marketing tools used by insurance companies in the process of managing the relations with clients	65
Monika Hadaś-Dyduch: Managing risk through insurance	76
Beata Jackowska: The influence of gender structure of the insured on net single premiums in life insurance	86
Beata Jackowska, Tomasz Jurkiewicz, Ewa Wycinka: SMEs' satisfaction with insurance claims settlement	97
Anna Jędrzychowska, Patrycja Kowalczyk-Rólczyńska, Ewa Poprawska: The situation on the motor insurance market in Poland against a background of the European market	109
Marcin Kawiński: Alternative dispute resolution and consumer protection within insurance market	126
Nadezda Kirillova: Ubezpieczenia dla przedsiębiorstw i gospodarstw domowych w Rosji	131
Robert Kurek: Supervisory arbitrage at the financial services market – the phenomenon identification	139
Piotr Majewski: Historic vehicles insurance	149
Marek Monkiewicz, Grażyna Sordyl, Bogusław Bamber: Alternative methods of use of the assistance fund managed by the Insurance Guarantee Fund (IGF)	163
Magdalena Mosionek-Schweda: The Altman model as a tool to predict bankruptcy of companies	175
Joanna Niżnik: The reform of pension systems in Middle Europe after the 2008 financial crisis on the example of Czech and Hungary	185
Dorota Ostrowska: Rozwój rynku gwarancji ubezpieczeniowych w Polsce w latach 2006-2012	195
Sylwia Pieńkowska-Kamieniecka: Mandatory occupational pension schemes in Europe	205
Piotr Pisarewicz: New bancassurance standards of insurance investment products and products with saving component	215
Maria Płonka: Directions of internationalization of insurance undertakings with particular emphasis on mutual insurance companies	224
Agnieszka Przybylska-Mazur: Selected statistical values in decision-making when selecting private health insurance	235
Filip Przydróżny: Communication of insurance company with the environment in trust crisis	244
Ryszard Pukała: Consequences of the Russian accession to the WTO for the Russian insurance market	255
Joanna Rutecka: Supplementary old-age pension security – basic characteristics and main factors of its growth	266
Edyta Sidor-Banaszek: Active life expectancy in a stand-alone policy	277

Ewa Spigarska: Reporting of the insurance companies for accounting purposes and the Solvency II Directive – similarities and differences	287
Ilona Tomaszewska, Renata Pajewska-Kwaśny: Impact of EU legislation on the development of environmental insurance	297
Tatiana Verezubova: Control of solvency of insurers of the Republic of Belarus	305
Damian Walczak: Some problems faced by farmers in Poland regarding additional retirement savings	315
Stanisław Wieteska: Property insurance dilemmas in high storage objects from the effects of fire smoke	330
Alicja Wolny-Dominiak: Kalkulacja rezerwy szkodowej z wykorzystaniem krzywej wzrostu	337
Wojciech Wiśniewski: Impact of IT technologies on changes of organization of claims settlement	347
Tomasz Zapart: The calculation of the insurance premium in motor insurance for business entities.	358
Marta Zieniewicz: Microinsurance as a chance for micro and small business – an example of transport industry	366

Tatiana Verezubova

Białoruski Państwowy Uniwersytet Ekonomiczny w Mińsku

DOSKONALENIE MONITOROWANIA WYPŁACALNOŚCI ZAKŁADÓW UBEZPIECZEŃ*

Streszczenie: Z analizy doświadczeń krajów europejskich w kwestii doskonalenia monitorowania wypłacalności zakładów ubezpieczeń wynika, że wyraźnie coraz większy zakres ma wprowadzanie nowych narzędzi oceny siły finansowej ubezpieczycieli. Od 2015 r. w UE wejdzie w życie dyrektywa Solvency II, której istota polega na monitorowaniu wypłacalności towarzystw ubezpieczeniowych przez właścicieli, menedżerów, ustawodawców, krajowe instytucje regulacyjne oraz społeczeństwo. W ramach badań naukowych Republika Białorusi podjęła pierwsze kroki w kierunku rozpoznania reakcji ubezpieczycieli na nowe warunki funkcjonowania. Ich wyniki wskazują na potrzebę przejścia w niedalekiej przyszłości na kwartalne monitorowanie ich sytuacji finansowej.

Słowa kluczowe: ubezpieczenia, wypłacalność, kontrolowanie.

DOI: 10.15611/pn.2014.342.28

1. Wstęp

Najważniejszym aktualnym problemem zakładu ubezpieczeń funkcjonującego w gospodarce rynkowej jest utrzymanie zdolności do terminowego regulowania swoich zobowiązań. Ryzyko utraty tej możliwości występuje często w praktyce białoruskich towarzystw ubezpieczeniowych w związku z ich słabą kondycją finansową.

Jednym z warunków zrównoważonego, stabilnego funkcjonowania na rynku jest dla przedsiębiorstwa (zakładu ubezpieczeń) poszukiwanie nowych metod monitorowania wypłacalności.

Celem niniejszego artykułu jest analiza procesu doskonalenia monitorowania wypłacalności zakładów ubezpieczeń na Białorusi.

* Artykuł przetłumaczyła dr Joanna Koczar, adiunkt w Katedrze Teorii Rachunkowości i Analizy Finansowej Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu.

2. Użytkownicy informacji o wypłacalności ubezpieczyciela

Ocena wypłacalności zakładu ubezpieczeń jest ważna dla wielu użytkowników: wewnętrznych i zewnętrznych. Użytkownicy ci zostali przedstawieni na rys. 1.

Informacja ta ma istotne znaczenie zarówno dla właścicieli (akcjonariuszy) spółki ubezpieczeniowej, jaki i inwestorów zasobów finansowych. Menedżerowie natomiast są odpowiedzialni za stabilne działanie towarzystwa ubezpieczeniowego. To oni właśnie powinni rozwijać strategię zakładu ubezpieczeń i dostosowywać terminy potencjalnych wypłat odszkodowań do strategii finansowej ubezpieczyciela. Pracownicy i agenci ubezpieczeniowi są zainteresowani umacnianiem wypłacalności zakładu ubezpieczeń, podobnie jak ich pracodawcy, ponieważ stanowi ono ich źródło utrzymania.

Zewnętrzni użytkownicy informacji o wypłacalności ubezpieczyciela to przede wszystkim ubezpieczający, którzy kupują ochronę ubezpieczeniową, a wraz z nią – pewność terminowej wypłaty odszkodowania.

Informacja o wypłacalności jest również wymagana przez państwowe organy regulacyjne i wykonawcze w celu zagwarantowania ochrony ubezpieczonym i stabilności na rynku ubezpieczeń.

Odpowiednich informacji potrzebują też liczni partnerzy zakładu ubezpieczeń: towarzystwa reasekuracyjne, brokerzy, podmioty typu „assistance”, które pozostając w bliskim związku finansowym z ubezpieczycielem, są zainteresowane sprawną realizacją wzajemnych zobowiązań. Użytkownikami informacji o wypłacalności ubezpieczyciela są również agencje ratingowe i rynki finansowe.

Rys. 1. Użytkownicy informacji o wypłacalności ubezpieczyciela

Źródło: opracowanie własne.

3. Monitorowanie wypłacalności ubezpieczycieli w Republice Białorusi

Na Białorusi, tworząc nowe prawo, ustalono, że w terminowych kwartalnych sprawozdaniach składanych do Ministerstwa Finansów ubezpieczyciele muszą obliczyć margines wypłacalności [*O działalności...; W sprawie...*]. Istotą tej kalkulacji jest podejście, że rzeczywisty margines wypłacalności jest obliczany jako procent składki za 12 miesięcy (18%) lub jako udział w wypłaconych odszkodowaniach w ciągu trzech poprzednich lat (26 %), a normatywny margines wypłacalności to w rzeczywistości kapitał własny zakładu ubezpieczeń, po odjęciu wartości niematerialnych i prawnych. Na przykład informacja dotycząca rzeczywistych danych za rok 2012 jednego z białoruskich zakładów ubezpieczeń, zajmującego się ubezpieczeniami typu *non-life*, jest ustalana w sposób przedstawiony w tab. 1.

Tabela 1. Obliczenie rzeczywistego marginesu wypłacalności zakładu ubezpieczeń X na Białorusi za rok 2012, w mln BYR

Lp.	Czynnik	Wartość
1	Kapitał podstawowy	13 000
2	Kapitał zapasowy	4 517
3	Kapitał rezerwowy	770
4	Zysk (strata) lat ubiegłych	1 133
5	Zysk netto (strata) za okres	–
6	Wartości niematerialne i prawne	7
7	Rzeczywista wysokość marginesu wypłacalności (suma wierszy od 1 do 5 – minus 6)	19 413

Źródło: badania własne na podstawie danych firmy ubezpieczeniowej X.

Wiersz 5 nie jest wypełniony, ponieważ obliczenia oparte są na danych z rocznych sprawozdań finansowych (sporządzonych na podstawie ksiąg rachunkowych), zatem świadczenia i dochody netto (strata) za rok zostały już uwzględnione w wierszu 4 „zyski z lat ubiegłych (strata)”. W raportach kwartalnych pozycja ta ma wartość liczbową. Zatem rzeczywista wielkość marginesu wypłacalności ubezpieczyciela na Białorusi wyniosła prawie 19,5 mld białoruskich rubli, co stanowi w przybliżeniu równowartość 1,7 mln euro. Należy zauważyć, że zgodnie z lokalnym prawem ubezpieczyciele muszą mieć minimalny kapitał statutowy w wysokości odpowiadającej:

- 1 mln EUR – dla ubezpieczyciela sprzedającego ubezpieczenia inne niż ubezpieczenia na życie;
- 2 mln EUR – dla ubezpieczyciela sprzedającego ubezpieczenia na życie;
- 5 mln EUR – dla ubezpieczyciela świadczącego wyłącznie usługi reasekuracyjne [*O działalności...*].

Ze względu na wzrost wartości euro w 2011 r. niektórzy białoruscy ubezpieczyciele nie spełniają tego wymogu.

Wracając do obliczania marginesu wypłacalności zgodnie z regulacjami prawnymi – ubezpieczyciele, którzy sprzedają inne rodzaje ubezpieczeń niż na życie, obliczają go na podstawie dwóch wskaźników: poziomu składek i odszkodowań, a następnie wybierają większy z nich dwóch. Pierwszy wskaźnik obliczany jest na podstawie 12 miesięcy poprzedzających dzień bilansowy, drugi – na podstawie 3 lat (36 miesięcy) przed dniem sprawozdawczym. Takie wyliczenie zaprezentowano w tab. 2.

Tabela 2. Obliczenie pierwszego wskaźnika regulacji marginesu wypłacalności zakładu ubezpieczeń X na Białorusi za rok 2012, w mln BYR

Lp.	Czynnik	Wartość
1	Składki ubezpieczeniowe za okres rozliczeniowy	13 332
2	Odliczenia od składek ubezpieczeniowych na finansowanie prewencyjne	35
3	Pierwszy wskaźnik ($0,18 * (\text{wiersze 1-2})$)	2 393

Źródło: badania własne na podstawie danych firmy ubezpieczeniowej X.

Tabela 3. Obliczanie drugiego wskaźnika regulacji marginesu wypłacalności zakładu ubezpieczeń X na Białorusi w latach 2010-2012, w mln BYR

Lp.	Czynnik	Wartość	
1	Odszkodowania w danym okresie rozliczeniowym	1 522	
2	Wpływy związane z realizacją regresów za okres rozliczeniowy	240	
3	Rezerwa na roszczenia zgłoszone, ale	na początku okresu rozliczeniowego	1 508
4	nierozliczone, straty na ubezpieczeniach i reasekuracji	na koniec okresu rozliczeniowego (dzień bilansowy)	635
5	rezerwa na poniesione niezidentyfikowane	na początku okresu rozliczeniowego	95
6	roszczenia ubezpieczeniowe (udział własny) i reasekurację	na koniec okresu rozliczeniowego (dzień bilansowy)	385
7	Suma częściowa (wiersze: $1 - 2 + 4 - 3 + 6 - 5$)/3	233	
8	Drugi wskaźnik ($0,26 * \text{wiersz 7}$ lub zero, jeżeli ubezpieczyciel nie ma danych na trzy lata (36 miesięcy))	61	

Źródło: badania własne na podstawie danych firmy ubezpieczeniowej X.

Jak widać, druga postać wskaźnika ma znacznie niższą wartość niż pierwsza. W związku z tym to właśnie pierwszy indeks przyjmuje się jako obowiązujący. Należy zauważyć, że w białoruskiej literaturze specjalistycznej nie ma ekonomicznego uzasadnienia dla współczynników wykorzystywanych do 18% składek ubezpieczeniowych i 26% wypłaconych odszkodowań. Problematyka ta została uwzględniona w dyrektywach UE, wydanych na początku lat 90. ubiegłego wieku (najnowsza wersja *Solvency I*: 2002/12/EC dla zakładów ubezpieczeń na życie i 2002/13/EC dla ubezpieczeń innych niż na życie). Takie sposoby obliczeń zostały zastosowane między innymi w Federacji Rosyjskiej do monitorowania wypłacalności ubezpieczycieli,

a od 2001 r. stosowane są również w Republice Białorusi. Oznacza to, że wskaźniki te zostały zastosowane w praktyce w krajach Europy Wschodniej, chociaż pochodziły z Unii Europejskiej. Ich zastosowanie nie zostało jednak poprzedzone żadnymi badaniami, nie przeprowadzono również studiów w zakresie możliwości ich zastosowania w warunkach panujących w przestrzeni postradzieckiej.

Należy zauważyć, że w przypadku ubezpieczeń na życie za margines wypłacalności regulacyjnej uznaje się 4% liczone od stanu rezerw zgromadzonych na dzień bilansowy.

Wskaźniki te muszą być dostosowane do współczynnika, który odzwierciedla udział reasekuratorów w wypłatach odszkodowań za 12 miesięcy poprzedzających dzień bilansowy. Należy tutaj zaznaczyć, iż ubezpieczenia na życie nie podlegają obecnie reasekuracji na Białorusi.

Uznanie pierwszego wskaźnika (2.393 mln rubli) za współczynnik regulacji marginesu wypłacalności zakładu ubezpieczeń X na Białorusi na dzień 01.01.2013 powoduje zmniejszenie tego marginesu wypłacalności do poziomu 2.369 mln rubli ($2.393 \times 0,99$), czyli do poziomu ponad 8 razy mniejszego niż rzeczywisty rozmiar marginesu wypłacalności (19.413 mln rubli). Podobna sytuacja występuje w innych towarzystwach ubezpieczeniowych, podczas gdy w przypadku ubezpieczycieli sprzedających ubezpieczenia na życie różnica ta jest nawet 100-krotna (tab. 4).

Tabela 4. Stosunek rzeczywistych marginesów regulujących wypłacalność białoruskich ubezpieczycieli do wymaganego marginesu wypłacalności

Wskaźnik	2009	2010	2011	2012
Ubezpieczyciel X	6,92	8,49	10,13	8,19
Ubezpieczyciel Y	1,4	2,26	3,4	3,6
Ubezpieczyciel Z	14,21	12,69	15,4	20,27
Ubezpieczyciel na życie	31,57	31,92	94,52	102,8

Źródło: badania własne.

Wydaje się, biorąc pod uwagę stosunek rzeczywistego i wymaganego marginesu wypłacalności, że kondycja ubezpieczycieli jest bardzo dobra. Jednakże, uwzględniając inne czynniki, które wpływają na aktualną kondycję finansową ubezpieczyciela (poziom rentowności, koszty prowadzenia działalności, roszczenia ubezpieczeniowe itp.), widzimy, że tak dobry poziom marginesu wypłacalności nie może być gwarantem wypłacalności ubezpieczyciela. Ponadto znaczący wpływ na jego działalność mają zmieniające się warunki środowiskowe, które także należy uwzględnić w ocenie ich działalności operacyjnej.

Podsumowując, należy stwierdzić, że nadszedł czas na poprawienie systemu kontroli poziomu wypłacalności działających na Białorusi zakładów ubezpieczeń.

4. Badania trendów globalnych w zakresie wypłacalności ubezpieczycieli i możliwości ich zastosowania w Republice Białorusi

Przedstawiony powyżej sposób szczegółowego obliczania współczynnika rzeczywistego i regulacyjnego marginesu wypłacalności pojawił się po raz pierwszy w Unii Europejskiej w latach 90. ubiegłego wieku. Z niewielkimi zmianami w zakresie indywidualnych wyników nadal jest używany do kontroli wypłacalności europejskich zakładów ubezpieczeń. Stosuje się w stosunku do niego nazwę Dyrektywy UE – model *Solvency I*. System ten jest także stosowany w Rosji. Na Białorusi natomiast stosowany jest obecnie podobny system kontroli. Na podstawie doświadczeń ostatnich lat można jednak stwierdzić, że stosowany w białoruskiej praktyce system przestał służyć swojemu głównemu celowi – gwarantowaniu absolutnej wypłacalności i stabilności finansowej towarzystw ubezpieczeniowych. Jego główne wady to:

1) bierze pod uwagę tylko ogólne ryzyko ubezpieczeniowe w określaniu wymogów kapitałowych dotyczących ubezpieczyciela. Indywidualne ryzyko dotyczące poszczególnych zakładów ubezpieczeń nie jest brane pod uwagę;

2) nie pokazuje związku między aktywami i pasywami w bilansie;

3) nie wymaga ciągłego monitorowania i aktualizacji zmian w systemie zarządzania ryzykiem;

4) są analizowane tylko wskaźniki ilościowe, a wiele zagrożeń, które towarzyszą działalności ubezpieczeniowej, nie jest ocenianych;

5) ten system kontroli wypłacalności nie jest dostosowany do założeń koncepcyjnych międzynarodowych standardów sprawozdawczości finansowej, natomiast białoruskie towarzystwa ubezpieczeniowe w niedalekiej przyszłości będą musiały, jako instytucje zaufania społecznego, zgodnie z obowiązującym w kraju ustawodawstwem, zacząć stosować MSSF.

Te braki istniejącego systemu kontroli wypłacalności doprowadziły do tego, że celem przestała być koncepcja wprowadzenia zmian w istniejącym systemie, a stało się nim poszukiwanie nowych rozwiązań w zakresie kontroli. Analiza doświadczeń krajów europejskich na tym polu wskazuje, że istnieją aktywnie wdrażane, nowe narzędzia do oceny siły finansowej ubezpieczycieli. Od 2015 r. UE wprowadza dyrektywę, zwaną *Solvency II*, która opiera się na trójfilarowym monitorowaniu wypłacalności zakładów ubezpieczeń, która zakłada:

1) ustanowienie kontroli wewnętrznej, realizację wymogów ilościowych i określenie minimalnego poziomu kapitału, co wiąże się z wyliczaniem rezerw technicznych na bazie "wartości godziwej" według definicji MSSF;

2) kontrolę ze strony nadzoru rządowego w sprawie wyboru i realizacji strategii finansowej ubezpieczyciela, zestawienia podstawowych procesów biznesowych, umiejętności i zdolność do zarządzania ryzykiem, jak również przygotowanie i złożenie formularzy sprawozdawczych;

3) kontrolę rynku na podstawie oświadczeń, które muszą spełniać wymagania dotyczące poziomu ryzyka, poziomu kapitału oraz przejrzystości działalności zakładów ubezpieczeń [Pukała 2012].

Jak wynika z doświadczenia dwóch ostatnich dekad na postradzieckich rynkach ubezpieczeniowych, światowe trendy w dającej się przewidzieć przyszłości będą rozprzestrzeniać się w regulacjach ubezpieczeń w Rosji, a później na Białorusi. Dlatego białoruscy ubezpieczyciele muszą być gotowi do zastosowania pozytywnych doświadczeń krajów europejskich w zakresie kontroli wypłacalności ubezpieczycieli. Konieczne jest także wzięcie pod uwagę specyfiki istotnych warunków funkcjonowania zakładów ubezpieczeń na rynku finansowym Białorusi, którego specyfikę określają, między innymi, następujące cechy:

- niedofinansowanie, zacofanie gospodarcze, pierwotny rynek papierów wartościowych oraz niemal całkowity brak rynku wtórnego. Zmniejsza to możliwość optymalizacji portfela inwestycyjnego ubezpieczycieli. Inwestują oni czasowo nieużywane środki z rezerw ubezpieczeniowych głównie w lokaty bankowe, ale taki konserwatywny portfel inwestycyjny w tym samym czasie znacznie zmniejsza ryzyko strat finansowych;
- irracjonalna struktura sektora ubezpieczeniowego, w którym ubezpieczenia na życie stanowią niewielki odsetek (4,9%), podczas gdy w krajach rozwiniętych ich udział wynosi ponad 50% (Polska 58%, Wielka Brytania 65,7%, Irlandia 65,5% Szwecja 75,9%, Finlandia 80,3%);
- wysoki stopień monopolizacji sektora ubezpieczeniowego (73% rynku ubezpieczeń na życie ma Stravita, rynek pozostałych ubezpieczeń w 55% opanowały Belgosstrakh i Beleximgarant, natomiast reasekuracją w 100% zajmuje się BNPO) itp.

Te i inne cechy organizacji rynku ubezpieczeń powodują, że pomimo trudnych, głównie administracyjnych, regulacji ze strony państwa, nie ma możliwości zapewnienia w pełni bezpieczeństwa finansowego sektora ubezpieczeniowego, który w naturalny sposób wpływa na pobudzenie wzrostu gospodarczego i zmniejszenie negatywnych skutków kryzysu.

Aby skutecznie rozwiązać te problemy, jak również wzmocnić więzi z partnerami zagranicznymi i inwestorami, konieczne jest dalsze doskonalenie działalności instytucji finansowych zgodnie z głównymi trendami w praktyce światowej. Dlatego też dla krajowych zakładów ubezpieczeń istotne jest funkcjonowanie zgodnie z odpowiednimi międzynarodowymi standardami rachunkowości i sprawozdawczości oraz kompleksowy nadzór nad wypłacalnością, co pozwala na zagwarantowanie ich bezpieczeństwa finansowego na rynku ubezpieczeń.

5. Podsumowanie

W Europie problem stosowania w praktyce *Solvency II* nadal jest aktywnie dyskutowany. Przeprowadzone badania teoretyczne, znajdujące potwierdzenie w przeprowadzonych testach i obliczeniach wykonanych na podstawie informacji zawar-

tych w sprawozdaniach wybranych białoruskich towarzystw ubezpieczeniowych, potwierdzają, że nowy system kontroli wypłacalności jest bardziej nowoczesny niż dotychczasowy, ponieważ jednocześnie opiera się na analizie obecnej sytuacji ekonomicznej i jest modelem uwzględniającym ryzyko. System pozwala szybko ujawniać nie tylko obecnie występujące, ale również mogące wystąpić w przyszłości, negatywne tendencje. Należy mieć nadzieję, że przeprowadzone na potrzeby niniejszego artykułu badania będą głosem za wprowadzeniem *Solvency II* w dyskusji toczącej się na europejskim forum.

Należy również podkreślić, że zmiana w podejściu państwa do kontroli nad wypłacalnością ubezpieczycieli ma dla białoruskich zakładów ubezpieczeń szczególne znaczenie w związku z przygotowywanym przejściem białoruskich ubezpieczycieli na zasady sprawozdawczości zgodne z MSSF AK, jak również wprowadzonymi w zeszłym roku zmianami w zasadach naliczania składek.

Należy dodać, że w przeciwieństwie do rozwiązań przyjętych w różnych krajach europejskich towarzystwa ubezpieczeniowe funkcjonujące w warunkach białoruskiego rynku nie będą miały prawa wyboru między standardami międzynarodowymi a krajowym prawem bilansowym, obejmie je obowiązek stosowania MSSF.

Literatura

O działalności ubezpieczeniowej, Dekret Prezydenta Republiki Białorusi z dnia 25.08.2006 N 530.

Pukała R., *Czy ubezpieczyciele potrzebują Solvency II (Polska)*, „Usługi finansowe. All-Ukrainian”, magazyn analityczny, 2012, no. 5 (95), s. 38-40.

W sprawie zatwierdzenia sprawozdań finansowych zakładów ubezpieczeń. Instrukcje na temat kompilacji, prezentacji i publikacji sprawozdań księgowych firm ubezpieczeniowych, Rozporządzenie Ministerstwa Finansów Republiki Białorusi z dnia 11.01.2010 N 2.

CONTROL OF SOLVENCY OF INSURERS OF THE REPUBLIC OF BELARUS

Summary: The article is devoted to a conceptual change of the monitoring system of solvency of the Belarusian insurers on the basis of foreign experience of transition to application of the Directive of the European Union of Solvency II. Gathered experience of definition of the ratio between standard and actual size of margin of solvency is considered. It is proved that this system has become outdated and stopped to carry out the major function of indicator of insolvency of insurance company. Its main disadvantages of ignoring modern risks that are accompanying insurance activity are exposed.

Keywords: insurance, solvency, control.